

ความสัมพันธ์ของปัจจัยความพึงพอใจในภาวะการเงินของตนเอง ต่อความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุในประเทศไทย: ช่วงระหว่างสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

The Relationship of Self-Financial Satisfaction to the Financial Security of the Elderly in Thailand: During the Coronavirus Disease 2019 Outbreak Situation

วรชาติ ไชครศรีมีดาว^{1*} ยศ อมรกีวิกัย¹

Vorachat Chokrassameedao^{1*} Yot Amornkitvikai¹

¹วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹College of Population Studies, Chulalongkorn University

E-mail: vorachat.art@gmail.com

Received: 3 พฤศจิกายน 2566

Revised: 26 มกราคม 2567

Accepted: 1 กุมภาพันธ์ 2567

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยส่วนใหญ่ยังคงต้องทำงานเพื่อหารายได้มาเลี้ยงดูตนเอง หรือเพื่อเลี้ยงดูสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัว เนื่องจากรายได้จากการทำงานของผู้สูงอายุจึงถือเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุส่วนใหญ่ การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นั้น ได้ส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุ โดยพบว่ามีความเสี่ยงที่ตกงานเพิ่มมากขึ้นในช่วงระหว่างสถานการณ์การแพร่ระบาดดังกล่าว การตกงานนั้นย่อมส่งผลกระทบต่อภาวะทางการเงินของผู้สูงอายุเนื่องจากการทำให้ผู้สูงอายุขาดรายได้จากการทำงาน ซึ่งอาจจะทำให้ผู้สูงอายุมีความมั่นคงทางการเงินลดลง การวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ของปัจจัยความพึงพอใจในภาวะการเงินของตนเอง ต่อความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุในประเทศไทย : ช่วงระหว่างสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความพึงพอใจในภาวะการเงินของตนเอง และปัจจัยด้านต่าง ๆ ของผู้สูงอายุในประเทศไทยที่มีต่อความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุในประเทศไทย ด้วยแบบจำลองการถดถอยโลจิสติก (Binary Logit Model) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2564 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ จำนวนทั้งสิ้น 44,179 ตัวอย่าง จากการทดสอบ

* Corresponding Author

สมมติฐานพบว่าปัจจัยผู้สูงอายุที่มีความพึงพอใจในภาวะการเงินของตนเองมีความมั่นคงทางการเงินมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีความพึงพอใจในภาวะการเงินของตนเองสูงถึง 2.88 เท่า

คำสำคัญ: ความมั่นคงทางการเงิน, ผู้สูงอายุ, ความพึงพอใจในภาวะการเงินของตนเอง, การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

Abstract

However, Income from work is another important and necessary factor in the daily lives of most elderly people, most elderly people living in Thailand still have to work to earn income, support themselves, or support other members of their families. The outbreak of Coronavirus Disease 2019 has had an impact on the elderly. It was found that the number of elderly people who were unemployed increased during the epidemic situation. Unemployment inevitably affects the financial situation of the elderly because their income decreases. As a result, elderly people will have less financial security. This study aims to analyze the relationship between satisfaction factors in their own financial situation and various factors of the elderly in Thailand that affect the financial stability of the elderly in Thailand. The research uses a binary logistic regression model (Binary Logit Model) at a statistical significance level of 0.05. The study uses data from the National Statistical Office's 2021 Survey of the Elderly Population in Thailand, totaling 44,179 samples. From the hypothesis testing, it was found that the elderly who are satisfied with their financial situation are 2.88 times greater than those who are not dissatisfied with their financial situation.

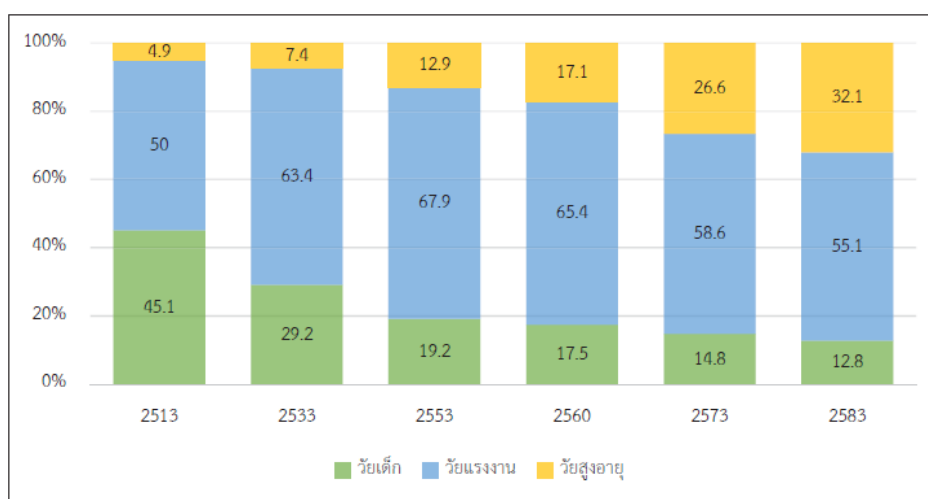
Keywords: Financial Security, Elderly, Self-Financial Satisfaction, Coronavirus Disease 2019 Outbreak Situation

บทนำ

โลกกำลังก้าวเข้าสู่สถานการณ์ของสังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) โดยแต่ละประเทศจะใช้ระยะเวลาในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแตกต่างกันไปตามปัจจัยและสภาพแวดล้อมของแต่ละประเทศ เช่น ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การพัฒนาทางด้านการแพทย์ ที่ส่งผลให้ประชากรมีอายุขัยเฉลี่ยที่เพิ่มมากขึ้น หรือการลดลงของอัตราการเกิดใหม่ของประชากรในประเทศ เป็นต้น โดยองค์การอนามัยโลกได้คาดการณ์ไว้ว่า 1 ใน 6 ส่วนของประชากรโลกจะเป็นผู้ที่มีอายุมากกว่า 60 ปี ภายในปี พ.ศ. 2573 ส่งผลทำให้สัดส่วนของประชากรที่มีอายุมากกว่า 60 ปี จะเพิ่มขึ้นจาก 1 พันล้านคนในปี พ.ศ. 2563 เป็น 2.1 พันล้านคนภายในปี พ.ศ. 2593 (United Nations Department of Economic Social Affairs, 2020) ในขณะเดียวกัน ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 โดยจากรายงานการสำรวจประชากรสูงอายุ

ในประเทศไทย พ.ศ. 2560 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่าในปี พ.ศ. 2550 ประเทศไทยมีสัดส่วนของประชากรที่มีอายุ 60 ขึ้นไปเมื่อเทียบกับประชากรรวมนั้นสูงถึงร้อยละ 10.7 ซึ่งสาเหตุที่ประเทศไทยได้เปลี่ยนผ่านมาเป็นประเทศของสังคมผู้สูงอายุขึ้นสืบเนื่องมาจากความสำเร็จของการสนับสนุนนโยบายวางแผนครอบครัว ตามประกาศของนโยบายประชากรแห่งชาติเมื่อปี พ.ศ. 2513 ที่รัฐบาลในขณะนั้นใช้เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการเพิ่มขึ้นของประชากรที่มีอัตราที่สูงมาก โดยผลของการใช้นโยบายดังกล่าวทำให้ประเทศไทยมีอัตราการเกิดที่ลดลงเรื่อยมาจึงทำให้ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ประเทศไทยก็ยังคงถูกคาดการณ์ว่าจะเป็นประเทศกำลังพัฒนาประเทศแรกของโลกที่ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแบบสมบูรณ์ (Aged Society) เนื่องจากอัตราการเกิดของคนไทยมีจำนวนการเกิดเพียงประมาณ 6 แสนคนต่อปีเท่านั้น รายละเอียดดังแสดงในรูปที่ 1

ที่มา: การคาดประมาณประชากรไทยของประเทศไทย พ.ศ. 2553 – 2583 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ อ้างอิงถึงใน เฉลิมพล แจ่มจันทร์ และ สุภรต์ จรัสสิทธิ์, 2564

ภาพที่ 1 สัดส่วนประชากรไทยจำแนกตามกลุ่มอายุ พ.ศ. 2503 – 2583

การเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุมักถูกคาดการณ์ว่าจะส่งผลกระทบต่อทางเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากโดยทั่วไปแล้วนั้น ความสามารถในการผลิตของระบบเศรษฐกิจจะแตกต่างกันไปตลอดช่วงชีวิต โดยเริ่มจากช่วงของการพึ่งพาในวัยเด็ก จากนั้นศักยภาพในการผลิตก็เพิ่มสูงขึ้นในวัยผู้ใหญ่ หรือวัยแรงงาน แล้วจึงกลับไปสู่ความสามารถในการผลิตที่ลดลงในวัยสูงอายุ ดังที่ปรากฏในแนวคิดแบบจำลองวัฏจักรชีวิตทางเศรษฐกิจ (Economic Life Cycle Model) ที่แสดงถึงระดับการบริโภคของประชากรกับระดับรายได้จากการทำงานที่ประชากรนั้นสามารถหาได้ โดยในช่วงชีวิตของประชากรหนึ่งคนออกได้เป็นสามช่วง คือ ช่วงวัยเด็ก ที่ระดับรายได้ต่ำกว่าระดับการบริโภค ช่วงวัยทำงานที่ระดับรายได้เพิ่มสูงขึ้นและมีระดับรายได้ที่ได้จากการทำงานสูงกว่าระดับการบริโภค และช่วงวัยสูงอายุที่ระดับรายได้ลดลงและกลับมาอยู่ต่ำกว่าระดับการบริโภคอีกครั้ง (เฉลิมพล แจ่มจันทร์ และ สุภรต์ จรัสสิทธิ์, 2564) ทั้งนี้เมื่อสัดส่วนประชากร

สูงอายุเพิ่มมากขึ้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจมักถูกคาดการณ์ว่าจะทิศทางลดลง แต่จะมีการเพิ่มภาระทางเศรษฐกิจจากค่าใช้จ่ายด้านเงินบำนาญ และค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพของประชากรสูงอายุจากภาครัฐ (Sarmah & Das, 2017) อย่างไรก็ตามกลับพบว่าร้อยละ 67 ของประชากรสูงอายุในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังคงเป็นประชากรที่ทำงานในสังคมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทย ได้หวัน และประเทศอินโดนีเซีย (Jayawardhana, Anuththara, Nimnadi, Karadanaarachchi, Jayathilaka, & Galappaththi, 2023) ซึ่งสอดคล้องกับผลจากการสำรวจแรงงานนอกระบบปี พ.ศ. 2560 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ แสดงให้เห็นถึงสถานการณ์ด้านการทำงานของผู้สูงอายุในประเทศไทย กล่าวคือผู้สูงอายุยังคงมีการทำงานอยู่ในระดับที่สูง โดยพบว่าในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2558 – 2560 พบว่ามีผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปยังคงทำงานอยู่จำนวนสูงถึงร้อยละ 10.8 ของจำนวนประชากรผู้มีงานทำทั้งหมดในประเทศไทย (สถาบันเสริมศึกษาและทรัพยากรมนุษย์ สำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2561) เพื่อหาแหล่งรายได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้จากการศึกษาเกี่ยวกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุในประเทศไทย (Anlaya Smuseneeto & Kusol Soonthorndhada, 2011) พบว่าในปี พ.ศ. 2545 และ พ.ศ. 2550 ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังคงมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ซึ่งความมั่นคงดังกล่าวมาจากแหล่งเกื้อหนุนรายได้ของผู้สูงอายุที่มาจากตัวผู้สูงอายุเอง ด้วยเหตุนี้จึงอาจจะเป็นสาเหตุให้ยังคงมีผู้สูงอายุที่เป็นผู้ที่ยังทำงานหรือยังต้องการทำงานสูงถึง 3.2 ล้านคน โดยมีเหตุผลหลักที่ยังคงทำงานอยู่คือเพื่อหารายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัว (สรารุณ ไพฑูรย์พงษ์, 2557)

เมื่อวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2563 องค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นโรคระบาดทั่วไป โดยการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้ส่งผลกระทบต่อแรงงานไร้ทักษะ พร้อมกับส่งผลให้เกิดการเพิ่มขึ้นของความเป็นดิจิทัลในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งผลกระทบดังกล่าวจะขยายช่องว่างด้านสวัสดิการระหว่างผู้มีทักษะและไม่มีทักษะในระบบเศรษฐกิจ (The World Bank, n.d.) และจากข้อมูลของกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข (ตั้งแต่ 1 มกราคม-31 ธันวาคม พ.ศ. 2564) พบว่ามีประชากรไทยติดเชื้อโควิด-19 จำนวนทั้งสิ้น 1,667,792 ราย ในจำนวนนี้เป็นผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปจำนวน 182,950 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 11.0 ของประชากรทั้งหมดที่ติดเชื้อโควิด-19 รวมทุกกลุ่มอายุ นอกจากนี้ยังพบว่าผู้สูงอายุยังได้รับผลกระทบในด้านเศรษฐกิจ โดยพบว่าผู้สูงอายุที่ว่างงานจากการตกงานเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 2.9 เป็นร้อยละ 6.6 ซึ่งกลุ่มที่คาดว่าจะตกงานมากที่สุดคือกลุ่มรับจ้างทั่วไปหรือกลุ่มที่ทำงานไม่ประจำ (สรารุณ ไพฑูรย์พงษ์, 2557) การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นั้นส่งผลกระทบต่อการทำงานของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุ โดยการว่างงานดังกล่าวย่อมส่งผลไม่ทางตรงก็ทางอ้อมต่อความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุเพราะเมื่อผู้สูงอายุว่างงานหรือตกงาน ก็จะทำให้แหล่งเกื้อหนุนรายได้ของผู้สูงอายุนั้นลดลง ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุด้วยเช่นกัน ประกอบกับการที่สมาชิกในครอบครัวคนอื่น ๆ ที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นั้นได้มีการลดการสนับสนุนทางการเงินแก่ผู้สูงอายุลง ทำให้ผู้สูงอายุบางส่วนต้องดำรงชีพด้วยเงินออมหรือทรัพย์สิน ทำงานมากขึ้น ลดการบริโภค ขอความช่วยเหลือจากญาติหรือเพื่อน และกู้ยืมเงินทั้งในระบบและนอกระบบ (Pit et al., 2021) นอกจากนี้จากการศึกษาของ Sirinya Phulkard et al. (2023) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง Life Satisfaction Before and During COVID-19 Pandemic in Thailand พบว่าในช่วงเวลาระหว่างการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ประชากรไทยมีความพึงพอใจในชีวิตลดลงร้อยละ 12 โดยประมาณ เมื่อเปรียบเทียบกันช่วงเวลาก่อนหน้าการระบาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มของผู้ที่ต้องสูญเสียรายได้หรือผู้ที่ตกงานในช่วงเวลาระหว่างการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส

โควิด 2019 จากผลการศึกษาทำให้เกิดคำถามถึงความพึงพอใจในภาวะการเงินของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยในช่วงเวลาระหว่างการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ว่ามีความสัมพันธ์กับความมั่นคงทางการเงินหรือไม่ จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นนั้น งานวิจัยฉบับนี้มีความสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยความพึงพอใจในภาวะการเงินของตนเองที่มีอิทธิพลต่อความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุในประเทศไทยโดยมุ่งเน้นศึกษาถึงความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุในประเทศไทยในช่วงเวลาระหว่างสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ด้วยการจำแนกตามปัจจัยด้านประชากรและสังคม ปัจจัยด้านสุขภาพ และปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ของผู้สูงอายุในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยความพึงพอใจในภาวะการเงินของตนเองที่มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุในประเทศไทย โดยปัจจัยทางสังคมและประชากร ปัจจัยด้านสุขภาพ และปัจจัยด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุในประเทศไทย

สมมติฐานของการวิจัย

1. ปัจจัยความพึงพอใจในภาวะการเงินของตนเองที่มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุในประเทศไทย โดยผู้สูงอายุที่มีความพึงพอใจในภาวะการเงินของตนเองจะมีความมั่นคงทางการเงินเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับผู้สูงอายุที่ไม่มีความพึงพอใจในภาวะการเงินของตนเอง
2. ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านสุขภาพ และปัจจัยด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุในประเทศไทย มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุในประเทศไทย

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดสังคมผู้สูงอายุ

สังคมผู้สูงอายุ (Ageing Society) หมายถึง สังคมที่ประชากรกำลังมีอายุสูงขึ้น โดยอัตราส่วนของประชากรสูงอายุจะมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2563) เกิดจากการที่ประชาชนในสังคมมีอายุขัยที่ยืนยาวขึ้น และเกิดจากอัตราการเจริญพันธุ์ที่ลดลงที่ทำให้สัดส่วนของประชากรวัยเยาว์ลดลงไปด้วย ทั้งนี้สังคมผู้สูงอายุได้ถูกแบ่งออกเป็น 3 ระดับตามสัดส่วนโครงสร้างประชากรโดยองค์การสหประชาชาติ ดังนี้ 1) สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) หมายถึง ประเทศหรือสังคมที่มีประชากรอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปอยู่มากกว่าร้อยละ 10 ของจำนวนประชากรทั้งหมด หรือมีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 7 ของจำนวนประชากรทั้งหมด 2) สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) หมายถึง ประเทศหรือสังคมที่มีประชากรอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ หรือมีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 14 ของประชากรทั้งหมด และ 3) ผู้สูงอายุระดับสูงยอด (Super-Aged

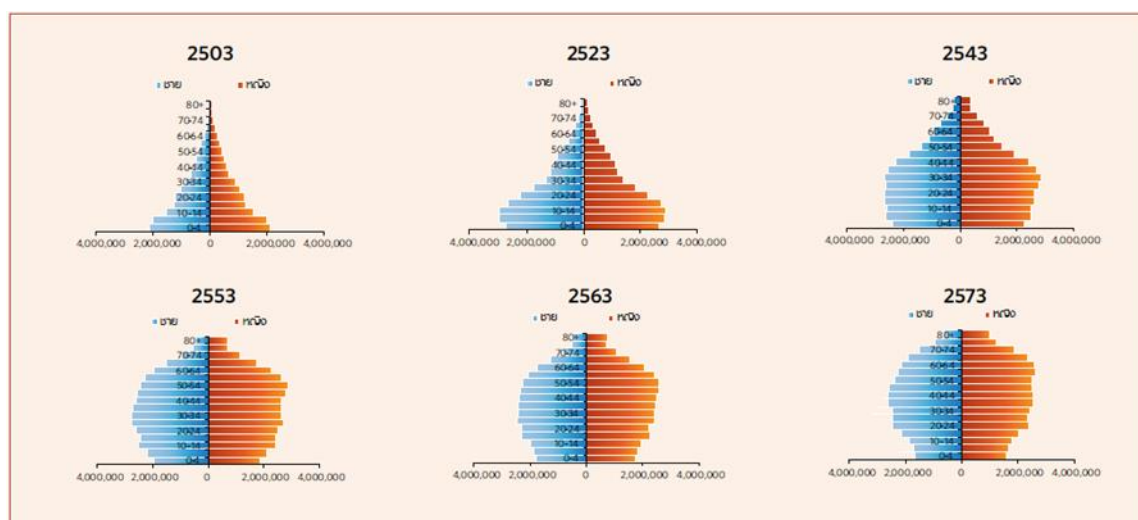
Society หรือ Hyper-Aged Society) หมายถึง ประเทศหรือสังคมที่ประชากรอายุตั้งแต่ 65 ขึ้นไป มีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด

สถานการณ์สังคมผู้สูงอายุของโลก

หลายประเทศทั่วโลกกำลังประสบกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน ซึ่งเกิดจากการที่ประชากรโลกมีระดับการเจริญพันธุ์ที่ลดลงทำให้มีปริมาณเด็กเกิดใหม่น้อยลง ในขณะเดียวกันที่ประชากรโลกมีระดับอายุเฉลี่ยที่เพิ่มมากขึ้น ผู้คนมีอายุยืนยาวขึ้น ส่งผลให้จำนวนสัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (United Nations Department of Economic Social Affairs, 2020) ในปี พ.ศ. 2563 จำนวนประชากรอายุที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป มีอยู่ประมาณ 727 ล้านคนทั่วโลก องค์การสหประชาชาติได้คาดการณ์ไว้ว่าภายในปี พ.ศ. 2593 จำนวนผู้สูงอายุทั่วโลกจะเพิ่มขึ้นกว่าเท่าตัว โดยอาจมีจำนวนสูงถึง 1.5 พันล้านคน ส่งผลให้สัดส่วนของประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไปทั่วโลก จะปรับเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 9.3 ในปี พ.ศ. 2563 เป็นประมาณร้อยละ 16.0 ในปี พ.ศ. 2593 (United Nations Department of Economic Social Affairs, 2020) โดย Jayawardhana et al. (2023) ได้ทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างประชากรสูงอายุกับการเติบโตทางเศรษฐกิจในบริบทของเอเชียเพื่อสำรวจความสัมพันธ์ระหว่างประชากรสูงอายุกับการเติบโตทางเศรษฐกิจใน 15 ประเทศในเอเชีย โดยอิงจากข้อมูลทฤษฎีภูมิที่รวบรวมจาก WDI (World Development Indicators) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 ถึง ปี พ.ศ. 2564 ซึ่งงานวิจัยนี้มีส่วนช่วยในการอุดช่องว่างเชิงประจักษ์ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประชากรสูงอายุกับการเติบโตทางเศรษฐกิจในบริบทของเอเชีย โดยพบว่าประชากรสูงอายุมีผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจในแต่ละประเทศ ยกเว้นในอินโดนีเซีย อิหร่าน เกาหลี เมียนมาร์ ฟิลิปปินส์ ศรีลังกา และไทย โดยเศรษฐกิจของประเทศในเอเชียบางแห่งที่มีการเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับต่ำอาจไม่ได้มาจากการเติบโตของประชากรสูงอายุ แต่อาจเป็นเพราะสาเหตุจากผลกระทบจากปัจจัยอื่น ๆ เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างการเติบโตของประชากรสูงอายุกับการเติบโตทางเศรษฐกิจมีแนวโน้มที่จะซับซ้อนมากขึ้น เมื่อต้องทำการวิเคราะห์กับประเทศที่มีความหนาแน่นของประชากรสูง เพราะถึงแม้ว่าประเทศเหล่านั้นจะมีประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างมาก แต่ก็จะถูกชดเชยด้วยการเพิ่มขึ้นของอัตราการเกิดและอัตราการผลิตที่สูงของประชากร จากการที่ยังมีประชากรจำนวนมากได้เข้าไปทำงานในระบบและนอกระบบภายหลังจากที่ตนเองเกษียณ

สถานการณ์สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย

ประเทศไทยก็เป็นหนึ่งในประเทศที่กำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ จะเห็นได้จากสัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุในปี พ.ศ. 2561 ที่มีสูงถึงร้อยละ 18 ของประชากรไทยทั้งหมด สำนักงานสถิติแห่งชาติระบุว่าประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ตั้งแต่ในช่วงปีพ.ศ. 2547-2548 และคาดว่าประเทศไทยจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ในช่วงปี พ.ศ. 2567-2568 ประเทศไทยนั้นถูกจัดอันดับให้เป็นประเทศที่เข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างรวดเร็วเป็นอันดับสองของทวีปเอเชีย ซึ่งเกิดจากการที่สัดส่วนประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นเนื่องมาจากผลจากการที่ประเทศไทยประสบความสำเร็จในนโยบายด้านประชากรและการวางแผนครอบครัว ส่งผลให้อัตราเกิดลดลงอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับความก้าวหน้าทางการแพทย์ สาธารณสุข และเทคโนโลยีทำให้ประชากรมีอายุยืนยาว โดยโครงสร้างของประชากรไทยแสดงไว้ดังรูปภาพที่ 2

ที่มา : กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ (UNFPA), 2563

ภาพที่ 2 พีระมิดประชากรไทยจำแนกตามกลุ่มอายุและเพศ

จากการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2564 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่า ประเทศไทยในปี พ.ศ. 2564 มีผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป อยู่จำนวน 13,358,751 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 19.6 ของประชากรคนไทยทั้งหมด แบ่งออกเป็นผู้สูงอายุชายจำนวน 5,974,022 คน หรือร้อยละ 44.7 ของประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทยทั้งหมด และเป็นผู้สูงอายุหญิง 7,384,729 คน หรือร้อยละ 55.3 ของประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทยทั้งหมด และจากการสำรวจสามารถแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุตามช่วงวัย พบว่า มีผู้สูงอายุวัยต้นจำนวน 7,645,141 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 57.2 ของประชากรผู้สูงอายุทุกช่วงวัย, ผู้สูงอายุวัยกลางจำนวน 3,942,668 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 29.5 ของประชากรผู้สูงอายุทุกช่วงวัย และผู้สูงอายุวัยปลายจำนวน 1,770,942 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 13.3 ของประชากรผู้สูงอายุทุกช่วงวัย โดยในทุก ๆ ช่วงวัยของผู้สูงอายุนั้นมีจำนวนผู้สูงอายุหญิงมากกว่าจำนวนผู้สูงอายุชาย

ตารางที่ 1 จำนวนและอัตราส่วนผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2537 – พ.ศ. 2560

ปีที่สำรวจ	จำนวนผู้สูงอายุ (คน)	อัตราส่วนผู้สูงอายุต่อประชากรทั้งสิ้น 100 คน
พ.ศ. 2537	4,011,854	6.8
พ.ศ. 2545	5,969,030	9.4
พ.ศ. 2550	7,030,959	10.7
พ.ศ. 2554	8,266,304	12.2

ปีที่สำรวจ	จำนวนผู้สูงอายุ (คน)	อัตราส่วนผู้สูงอายุต่อประชากรทั้งสิ้น 100 คน
พ.ศ. 2557	10,014,705	14.9
พ.ศ. 2560	11,312,447	16.7

ที่มา : รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2560 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

แนวคิดความมั่นคงทางการเงิน

ความมั่นคงทางการเงินคือภาวะของการมีรายได้ที่มั่นคงจากแหล่งที่มาต่างๆ เช่น การทำงานที่ได้รับค่าจ้าง เงินช่วยเหลือจากรัฐบาล หรือลูกหลาน เพื่อใช้สำหรับดำรงชีวิตประจำวันทั้งในปัจจุบันและอนาคตอันใกล้ ในสังคมไทย ความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุ ยังขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุนทางการเงิน เงินบำนาญและเงินออม รายได้และการจ้างงาน และประกันชีวิตและประกันสุขภาพ ความมั่นคงทางการเงินยังเกี่ยวข้องกับความปลอดภัย ความเป็นอยู่ที่ดี และความพอเพียงในการดำรงชีวิต ทั้งนี้ Anlaya Smuseneeto and Kusol Soonthorndhada (2011) ได้ใช้เส้นความยากจนเป็นเกณฑ์ในการวัดความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุ โดยพิจารณาจากรายได้เฉลี่ยต่อปีที่กลุ่มตัวอย่างได้รับในปีนั้น เปรียบเทียบกับเส้นความยากของปีนั้น ว่าตัวแปรด้านรายได้ของผู้สูงอายุในกลุ่มตัวอย่างนั้นมีความมั่นคงทางการเงินหรือมีความเปราะบางทางการเงิน

ในขณะที่ ความมั่นคงทางการเงิน ในความหมายของ Teeranut Hamirattisai and Sararud Vuthiarpa (2020) คือผู้สูงอายุนั้นเมื่ออายุสูงมากขึ้น จะมีความต้องการที่จะใช้จ่ายเงินลดน้อยลง อย่างไรก็ตามผู้สูงอายุก็ควรมีเงินไว้ใช้จ่ายส่วนตัว นี่เป็นส่วนหนึ่งของความมั่นคงทางการเงินในบั้นปลายชีวิต โดย Ando, Pennee Kantavong, Matsukura and Narong Kiettkunwong (2022) ได้ทำการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ถึงการได้รับความสนับสนุนและดูแลในปัจจัยด้านของความมั่นคงทางการเงิน และปัจจัยด้านความมั่นคงอื่นๆ พบว่าผู้สูงอายุได้รับการสนับสนุนเป็นรายได้จากบุตรอยู่ประมาณ 8,000 ถึง 15,000 บาทต่อเดือน จากการศึกษานี้ยังพบว่า ยังมีผู้สูงอายุที่ยังคงต้องทำงานเพื่อสร้างความมั่นคงทางการเงินให้กับตนเองและครอบครัว ในขณะที่ รัติพร ถึงผั่ง และรัชพันธุ์ เขยจิต (2558) ได้ทำการศึกษาถึง ผลของความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคมที่มีต่อความสุขของประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 1,000 คน ที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานคร พบว่าความมั่นคงทางเศรษฐกิจ หรือการที่ประชากรมีรายได้มีจำนวนมากกว่ารายจ่าย มีรายได้เพียงพอแก่ความจำเป็นพื้นฐาน สามารถเลี้ยงตนเองหรือครอบครัวได้ คือหนึ่งในปัจจัยที่มีผลต่อความสุขในชีวิตของประชากรในกรุงเทพมหานคร และปิยะพร มุ่งวัฒนา (2561) ได้ทำการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเตรียมความพร้อมทางด้านเศรษฐกิจของแรงงานนอกระบบในการเข้าสู่วัยสูงอายุโดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นแรงงานนอกระบบคือ พบว่ากลุ่มแรงงานนอกระบบกว่าร้อยละ 90 มีความไม่พร้อมทางด้านเศรษฐกิจในการเข้าสู่วัยสูงอายุ เนื่องจากได้รับค่าตอบแทนน้อย ปัญหาหนี้สิน และการขาดการเข้าถึงสวัสดิการรักษาพยาบาล

การศึกษาก่อนหน้านี้ที่เกี่ยวกับความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุในประเทศไทย

แนวความคิดด้านความมั่นคงทางการเงิน ถูกใช้เป็นเงื่อนไขในการวัดความมั่นคงด้านการเงินของผู้สูงอายุ เพื่อใช้เป็นสมมติฐานในการประเมินหรือคาดการณ์ถึงโอกาสที่ผู้สูงอายุจะสามารถดำรงชีวิตด้วยความเป็นอยู่ที่ดี และความพอเพียงในการดำรงชีวิต

วัลยา ตูพานิช, สุธิกาญจน์ ไชยลาม และกิตติ ไชยลาม (2562) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในเขตเมือง เพื่อสำรวจสถานการณ์สุขภาพกาย จิต สังคม และความต้องการของผู้สูงอายุในเขตเมืองของกรุงเทพมหานคร โดยผลการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุในเขตเมืองมีความต้องการความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจเพื่อเพิ่มศักยภาพในการดำรงชีวิตประจำวัน โดยผู้สูงอายุในเขตเมืองมีความต้องการให้มีการสนับสนุนและส่งเสริมในด้านของการประกอบอาชีพ เพื่อให้มีรายได้จากการทำงาน และมีความต้องการให้มีการส่งเสริมด้านการออมเพื่อเพิ่มความมั่นคงทางการเงิน นอกจากนี้ยังมีความต้องการให้รัฐบาลพิจารณาปรับเพิ่มเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ในขณะเดียวกันก็พบว่าผู้สูงอายุมีความต้องการให้มีการสนับสนุนด้านบริการสุขภาพ การรักษาพยาบาล เพื่อให้มีสุขภาพแข็งแรงจนสามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างปกติ

กิจปพน ศรีธานี (2560) ได้ทำการศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ประกอบด้วยจังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางส่วนใหญ่มีระดับคะแนนคุณภาพชีวิตในระดับสูง โดยผู้สูงอายุจะมีคะแนนคุณภาพชีวิตลดลงเมื่อมีอายุเพิ่มสูงขึ้น ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาที่สูงขึ้นจะมีคะแนนคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่า และผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสจะมีคะแนนคุณภาพชีวิตที่สูงกว่าผู้สูงอายุที่เป็นโสด หม้าย หย่าร้าง หรือแยกกันอยู่ โดยผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้เข้าถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต และควรมีการส่งเสริมให้มีกิจกรรมเพื่อดูแลและส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุให้เหมาะสมกับแต่ละช่วงวัย เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ดีขึ้น

Katekaw Seangpraw, Nop Thodsama Ratanasiripong and Paul Ratanasiripong (2019) ได้ทำการศึกษาเรื่อง Predictors of Quality of Life of the Rural Older Adults in Northern Thailand โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจปัจจัยทางสังคมและประชากรที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบททางภาคเหนือของประเทศไทย โดยการสำรวจข้อมูลจากประชาชนผู้สูงอายุในจังหวัดพะเยา จากการศึกษาสามารถทำนายความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้ว่าผู้สูงอายุในชนบทภาคเหนือเพศหญิงจะมีคุณภาพชีวิตดีกว่าผู้สูงอายุในชนบทภาคเหนือเพศชาย เนื่องจากผู้สูงอายุเพศหญิงมักจะได้รับกรยอมรับและสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัวและจากเพื่อนมากกว่าผู้สูงอายุเพศชาย และพบว่าผู้สูงอายุที่ยังคงทำงานอยู่จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้ทำงานแล้วเนื่องจากเหตุผลด้านความมั่นคงทางการเงิน ที่จะต้องนำเงินมาใช้จ่ายเพื่อดำรงชีวิตประจำวันพื้นฐาน ในส่วนของระดับการศึกษาของผู้สูงอายุพบว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่า ในด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวพบว่าผู้สูงอายุที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัวจะมีคุณภาพชีวิตที่ดี นอกจากนี้การศึกษายังพบว่าผู้สูงอายุที่มีการรับรู้ภาวะสุขภาพที่ดีจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามไปด้วย

Piyakorn Whangmahaporn, Phongsak Simmonds and Benya Whangmahaporn (2018) ได้ทำการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทยจากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุที่มีรายชื่อเป็นสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุในแต่ละจังหวัดของประเทศไทย โดยใช้แบบทดสอบคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกเป็นเครื่องมือวิจัย ผลการศึกษาพบว่าคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทยอยู่ในระดับปานกลาง เพราะบริการสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุซึ่งโดยส่วนใหญ่ดูแลโดยภาครัฐนั้น ยังคงขาดนวัตกรรม และความทั่วถึงของการให้บริการเนื่องจากข้อจำกัดทางด้านงบประมาณ นอกจากนี้ยังพบว่าพฤติกรรมกรรมการส่งเสริมสุขภาพ และพฤติกรรมทางสังคมถือเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทย และพบว่า การสนับสนุนด้านวัตถุการเงินหรือการจ้างงาน และการสนับสนุนทางอารมณ์เป็นปัจจัยสนับสนุนทางสังคมที่มีส่วนช่วยในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

Sirinya Phulkerd et al. (2023) ได้ทำการศึกษาเรื่อง Life Satisfaction before and during COVID-19 Pandemic in Thailand โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในชีวิตของประชากรไทยในช่วงเวลาก่อนและระหว่างการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผลการศึกษาพบว่า ประชากรไทยมีความพึงพอใจในชีวิตลดลงร้อยละ 12 โดยประมาณ เมื่อเปรียบเทียบกับระหว่างช่วงเวลาก่อนการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กับช่วงเวลาระหว่างการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มของผู้สูญเสียรายได้ หรือตกงานในช่วงเวลาระหว่างการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อย่างไรก็ตามกลับพบว่าประชากรกลุ่มที่มีสุขภาพดี ประชากรกลุ่มที่มีการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ และประชากรกลุ่มที่มีการบริโภคผักและผลไม้ เป็นประชากรที่มีโอกาสมีความพึงพอใจในชีวิตสูงขึ้นในช่วงเวลาระหว่างการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

Buraskorn Torut (2018) ได้ทำการศึกษาเรื่อง Impact of living arrangement on well-being of Thai rural elders เพื่อระบุรูปแบบการจัดความเป็นอยู่และผลกระทบต่อความเป็นอยู่ที่ดีของผู้สูงอายุไทยที่อาศัยในชนบท ผลการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุในชนบทที่อาศัยอยู่เพียงลำพังโดยไม่มีสมาชิกในครอบครัวคนอื่น ๆ อาศัยอยู่ด้วย จะมีข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการทางการแพทย์และมีความมั่นคงทางการเงินน้อยลงเนื่องจากการสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัว จึงได้ให้คำแนะนำเชิงนโยบายโดยเสนอให้มีการสนับสนุนรัฐบาลท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางการเงินและความมั่นคงทางสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุในชนบท และส่งเสริมค่านิยมผู้สูงอายุภายในสถาบันครอบครัว

Ratana Somrongthong, Sunanta Wongchalee, Chandrika Ramakrishnan, Donnapa Hongthong, Korravarn Yodmai and Nualnong Wongtongkam (2017) ได้ทำการศึกษา Influence of Socioeconomic Factors on Daily Life Activities and Quality of Life of Thai Elderly ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มจากภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ แล้วจึงใช้การทดสอบ U-Test ของ Mann-Whitney เพื่อเปรียบเทียบและกำหนดความสัมพันธ์ของตัวแปรทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีต่อคุณภาพชีวิตและกิจกรรมในชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่าระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุไทย นอกจากนี้ยังพบว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีความมั่นคงทางการเงินจะมีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดี อย่างไรก็ตามผลการศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมจะมีการดำเนินชีวิตประจำวันและคุณภาพชีวิตที่ดี โดยสรุป ระดับการศึกษาที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของคนไทยอายุ 60 ปีขึ้นไป แต่การดำรงชีวิตแบบอิสระ/พึ่งพาอาศัยกันกลับไม่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ทางการเงินที่ย่ำแย่มีความเชื่อมโยงอย่างมากกับคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ความวิตกกังวลในอดีตและอนาคต แต่มีแนวโน้มมากขึ้นที่จะส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม เพื่อลดระดับความเครียด แม้ว่าพวกเขาแทบจะไม่ยอมรับการสูญเสียก็ตาม แม้จะมีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม แต่การเจ็บป่วยเรื้อรังและโรคร่วมเป็นปัจจัยเสี่ยงหลักต่อคุณภาพชีวิตในผู้สูงอายุที่ควรให้ความสนใจมากขึ้นสำหรับการศึกษานในอนาคต และควรรวมปัจจัยอื่น ๆ ด้วย เช่น เครือข่ายสังคม ความผิดปกติทางจิต (ภาวะซึมเศร้า) ความวิตกกังวล และความพึงพอใจในชีวิต

Anlaya Smuseneeto and Kusol Soonthorndhada (2011) ได้ทำการศึกษาถึงความมั่นคงทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทยในปี พ.ศ. 2545 และ พ.ศ. 2550 : การเปลี่ยนแปลงและตัวกำหนดจากแหล่งที่มาของรายได้ของผู้สูงอายุ โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อสร้างดัชนีสำหรับวัดระดับของความมั่นคงทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทย และเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความมั่นคงทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุไทยทั้งสองปี ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังคงมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจในทั้งสองปี แต่พบว่าความมั่นคงทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2550 จะมีแนวโน้มลดลงเล็กน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุในปี พ.ศ. 2545 นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่าปัจจัยด้านประชากรและสังคม ปัจจัยด้านสุขภาพและปัจจัยด้านครอบครัวของผู้สูงอายุมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุทั้ง 2 ปี

Anlaya Smuseneeto and Kusol Soonthorndhada (2011) ได้ทำการศึกษาถึงผลกระทบของปัจจัยด้านสุขภาพต่อความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2545 และ พ.ศ. 2550 โดยได้ใช้เกณฑ์กำหนดความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุจากการให้เส้นความยากจนมาทำการเปรียบเทียบกับรายได้รวมจากทุกช่องทางของผู้สูงอายุ (เส้นความยากจนของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2545 และ พ.ศ. 2550 มีค่าเท่ากับ 10,000 บาท และ 20,000 บาท ตามลำดับ) แล้วทำการหาความสัมพันธ์ระหว่างความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงกับปัจจัยด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ตลอดจนความสัมพันธ์กับปัจจัยทางสังคมและประชากรอื่น ๆ ผลการศึกษาพบว่า สุขภาพของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์เชิงลบต่อความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุเนื่องจากสุขภาพร่างกายที่ถดถอยตามอายุที่มากขึ้นส่งผลให้มีความมั่นคงทางการเงินที่ลดลง โดยผู้สูงอายุเพศหญิงจะมีความมั่นคงทางการเงินน้อยกว่าผู้สูงอายุเพศชาย และเมื่อผู้สูงอายุจะมีความมั่นคงทางการเงินที่ลดลงเมื่อมีอายุเพิ่มมากขึ้น

Worawet Suwanrada (2008) ได้ทำการศึกษาเรื่องความยากจนและความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุในประเทศไทย โดยได้มีการเสนอแนวทางสำหรับนโยบาย 3 แนวทาง เพื่อเป็นการการขยายความครอบคลุมถึงความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุในประเทศไทย ได้แก่ เสนอให้มีการส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการสังคมในชุมชน เสนอให้มีการขยายความครอบคลุมของระบบเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุ และเสนอให้มีการจัดตั้งระบบบำนาญแห่งชาติที่ครอบคลุมถึงประชากรกลุ่มที่ยังไม่ได้รับความคุ้มครองในปัจจุบัน

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยฉบับนี้มุ่งเน้นศึกษาปัจจัยความพึงพอใจในภาวะการเงินของตนเองและศึกษาถึงปัจจัยด้านประชากรและสังคม ปัจจัยด้านสุขภาพ และปัจจัยด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุในประเทศไทยที่มีความสัมพันธ์ต่อความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุในประเทศไทย ด้วยการอาศัยข้อมูลการสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2564 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

สำหรับแหล่งที่มาของข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้มาจากข้อมูลการสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2564 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ทำโดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิสองขั้นตอน (Stratified Two-Stage Sampling) โดยมีจังหวัดเป็นสตราตัม ซึ่งมีทั้งสิ้น 77 สตราตัม และแต่ละสตราตัม (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร) ได้ทำการแบ่งออกเป็น 2 สตราตัมย่อย ตามลักษณะการปกครอง คือในเขตเทศบาล และนอกเขตเทศบาล โดยมีขั้นตอนการเลือกกลุ่มตัวอย่างดังนี้

การเลือกกลุ่มตัวอย่างขั้นตอนที่หนึ่ง เป็นการเลือกเขตแ่งนับ (Enumeration Area: EA) จากแต่ละสตราตัมย่อย หรือแต่ละเขตการปกครองโดยให้ความน่าจะเป็นในการเลือกเป็นปฏิกิริยากับจำนวนครัวเรือนของเขตแ่งนับ นั้น ๆ ได้จำนวนเขตแ่งนับ ตัวอย่างทั้งสิ้น 5,970 เขตแ่งนับ จากทั้งสิ้นจำนวน 139,088 เขตแ่งนับ

การเลือกกลุ่มตัวอย่างขั้นตอนที่สอง เป็นการเลือกครัวเรือนตัวอย่างจากครัวเรือนส่วนบุคคลทั้งสิ้น ในบัญชีรายชื่อครัวเรือน ซึ่งได้จากการนับจุดในแต่ละเขตแ่งนับตัวอย่าง ด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบมีระบบ โดยกำหนดขนาดตัวอย่างดังนี้ 1) ในเขตเทศบาล กำหนด 16 ครัวเรือนตัวอย่างต่อเขตแ่งนับ 2) นอกเขตเทศบาล กำหนด 12 ครัวเรือนตัวอย่างต่อเขตแ่งนับ ทั้งนี้ก่อนที่จะทำการเลือกครัวเรือนตัวอย่าง ได้มีการจัดเรียงรายชื่อครัวเรือนส่วนบุคคลใหม่ตามขนาดครัวเรือน ซึ่งวัดด้วยจำนวนสมาชิกในครัวเรือน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565) โดยมีจำนวนครัวเรือนส่วนบุคคลตัวอย่างทั้งสิ้น 83,880 ครัวเรือน (แบ่งออกเป็นครัวเรือนส่วนบุคคลตัวอย่างในเขตเทศบาลจำนวน 48,960 ครัวเรือน และครัวเรือนส่วนบุคคลตัวอย่างนอกเขตเทศบาลจำนวน 34,920 ครัวเรือน) ในปี พ.ศ. 2564

การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ได้กำหนดเกณฑ์คัดเข้า (Inclusion Criteria) ของกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยให้ตรงกับคุณลักษณะที่ต้องการศึกษา โดยมีรายละเอียดคือ มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ในวันให้ข้อมูลสัมภาษณ์ และ อาศัยอยู่ในประเทศไทยในวันสัมภาษณ์ หลังจากคัดเข้าตามเกณฑ์พบว่ามีข้อมูลที่สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ได้จำนวน 44,179 ตัวอย่าง ความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุ โดยเปรียบเทียบรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคภาคเอกชน เฉลี่ยต่อคนของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2564 ตามข้อมูลจากบัญชีกระแสการโอนประชาชาติ 2564 ของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยรายจ่ายเพื่อการบริโภคส่วนบุคคลของผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จนถึง 99 ปี ในปี พ.ศ. 2564 มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 107,706 บาทต่อคนต่อปี ทั้งนี้เนื่องจากข้อมูลรายได้จากทุกแหล่งเฉลี่ยต่อปีของผู้สูงอายุจากข้อมูลการสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2564 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ จะแสดงเป็นช่วงระดับ (ที่ 80,000 – 99,999

บาท และที่ 100,000 – 199,999 บาท) ทำให้ไม่สามารถทำการกำหนดเกณฑ์ความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุในประเทศไทยด้วยการเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยรายจ่ายเพื่อการบริโภคส่วนบุคคลของแต่ละปีได้ จึงได้กำหนดให้เกณฑ์ความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุในประเทศไทยสำหรับปี พ.ศ. 2564 คือมากกว่าหรือเท่ากับ 100,000 บาทขึ้นไป แต่จะมีความไม่มั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุในประเทศไทยเมื่อระดับรายได้จากทุกแหล่งเฉลี่ยต่อปีของผู้สูงอายุมีค่าน้อยกว่า 100,000 บาท

สำหรับตัวแปรอิสระในงานวิจัยครั้งนี้จะใช้ข้อมูลจากแบบสำรวจเพื่อจัดทำรายงานการสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2564 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปัจจัยด้านประชากรและสังคม

เพศ หมายถึง เพศของแรงงานผู้สูงอายุกลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 2 เพศคือ 1) ชาย และ 2) หญิง

อายุ หมายถึง อายุเต็มปีบริบูรณ์ของแรงงานผู้สูงอายุกลุ่มตัวอย่างโดยนับถึงวันคล้ายวันเกิด

จำนวนบุตรที่อยู่ในครัวเรือนเดียวกัน หมายถึง จำนวนบุตรที่อยู่ในครัวเรือนเดียวกันกับผู้สูงอายุ

สถานภาพสมรส หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างชายกับหญิงชั้นสามีภรรยา โดยแบ่งออกเป็น 1) โสด หมายถึง ผู้ที่ยังไม่เคยสมรส หรือไม่เคยอยู่ร่วมกับใครชั้นสามีภรรยา 2) สมรส และคู่สมรสอยู่ในครัวเรือน หมายถึง หญิงและชายอยู่ร่วมกันชั้นสามีภรรยาในครัวเรือนเดียวกัน หรือไม่ได้อยู่ในครัวเรือนเดียวกัน แต่ยังคงมีความผูกพันชั้นสามีภรรยา กัน ไม่ว่าจะได้ทำการสมรสกันอย่างถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม และ 3) หม้ายหรือหย่าร้าง หมายถึงผู้ที่คู่สมรสได้ตายไปแล้วและขณะนี้ยังไม่ได้สมรสใหม่ หรือหมายถึงสามีภรรยาที่หย่ากันโดยถูกต้องตามกฎหมายแล้ว หรือหมายถึงผู้ที่ไม่ได้อยู่ร่วมกันชั้นสามีภรรยาแล้ว แต่ยังไม่ได้จดทะเบียนหย่ากันตามกฎหมาย รวมทั้งผู้ที่เคยอยู่ร่วมกันชั้นสามีภรรยาโดยไม่ได้จดทะเบียนสมรสอย่างถูกต้องตามกฎหมายแต่ปัจจุบันไม่ได้อยู่ร่วมกันชั้นสามีภรรยาแล้ว

ระดับการศึกษาสูงสุด หมายถึง ชั้นหรือปีที่สอบไล่ได้เป็นครั้งสุดท้าย ไม่รวมวิชาชีพระยะสั้นที่ไม่มีการสามัญสอน แบ่งออกเป็น 1) อนุปริญญาหรือสูงกว่า 2) มัธยมศึกษาถึงอนุปริญญา และ 3) ต่ำกว่ามัธยมศึกษา

เขตที่อยู่อาศัย หมายถึง เขตพื้นที่ที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ โดยแบ่งตามลักษณะการปกครองของกรมการปกครอง แบ่งออกเป็น 1) ในเขตเทศบาล และ 2) นอกเขตเทศบาล

ปัจจัยด้านสุขภาพ

สุขภาพร่างกายของผู้สูงอายุ หมายถึง การประเมินภาวะสุขภาพร่างกายโดยรวมในระหว่าง 7 วันก่อนสัมภาษณ์ของผู้สูงอายุ ในช่วงการสำรวจ แบ่งออกเป็น 1) สุขภาพดี คือภาวะสุขภาพที่ผู้สูงอายุประเมินตนเองว่าสุขภาพดีมาก หรือสุขภาพดี 2) สุขภาพปานกลาง คือภาวะสุขภาพที่ผู้สูงอายุประเมินตนเองว่าสุขภาพดีปานกลาง และ 3) สุขภาพไม่ดี คือภาวะสุขภาพที่ผู้สูงอายุประเมินตนเองว่าสุขภาพไม่ดี หรือสุขภาพไม่ดีมาก ๆ

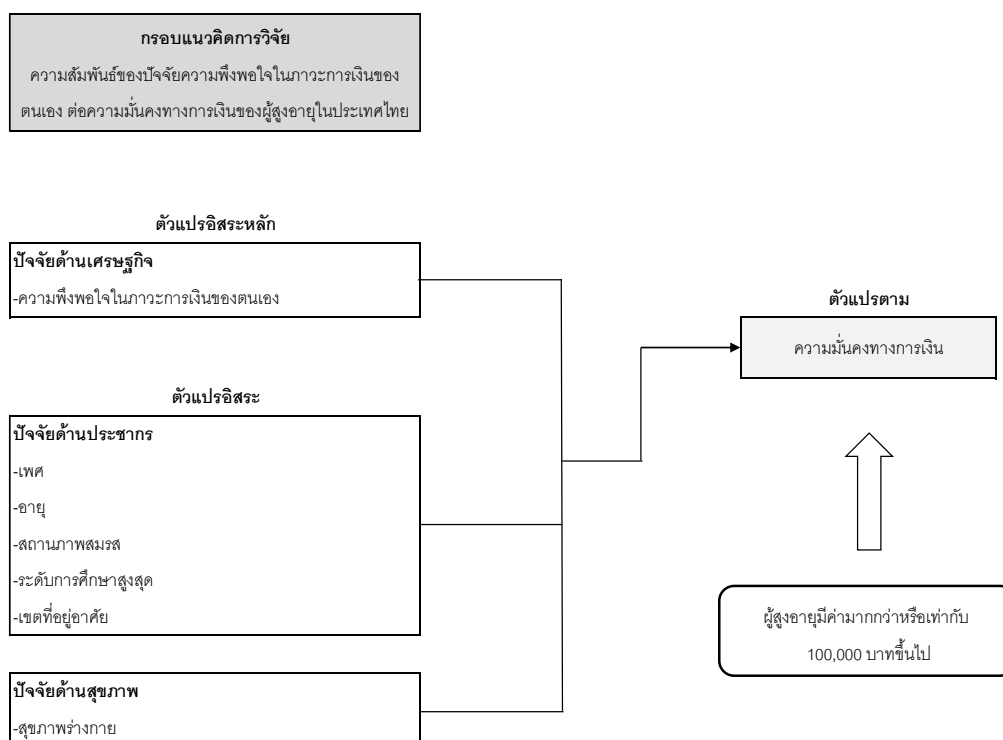

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

ความพึงพอใจในภาวะการเงินของตนเอง จากการประเมินโดยตัวผู้สูงอายุเอง โดยแบ่งออกเป็น 1) พึงพอใจ และ 2) ไม่พึงพอใจ

เพื่อวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางสังคมและประชากร ปัจจัยด้านสุขภาพ และปัจจัยด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุในประเทศไทยที่มีต่อความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุในประเทศไทย จากข้อมูลที่ได้หลังการคัดเข้าจากกลุ่มตัวอย่าง จากข้อมูลจากแบบสำรวจเพื่อจัดทำรายงานการสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทยปี พ.ศ. 2564 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ แล้วทำการด้วยการวิเคราะห์โดยใช้แบบจำลองการถดถอยโลจิสติกทวิ (binary logit model)

กรอบแนวคิดงานวิจัย

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดงานวิจัย

สรุปตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

ตัวแปรอิสระและตัวแปรตามทั้งหมดที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณสำหรับงานวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ของปัจจัยความพึงพอใจในภาวะการเงินของตนเอง ต่อความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุในประเทศไทย : ช่วงระหว่างสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สามารถสรุปรายละเอียดได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปรายละเอียดของตัวแปรอิสระและตัวแปรตามที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ

ชื่อตัวแปร	สัญลักษณ์ตัวแปร	กลุ่มรายการของตัวแปร จำแนกตามรหัส กลุ่มรายการ
ตัวแปรอิสระหลัก		
ความพึงพอใจในภาวะการเงินของตนเอง	INS	INS ₁ = พึงพอใจ
		INS ₂ = ไม่พึงพอใจ (กลุ่มอ้างอิง)
ตัวแปรอิสระ		
เพศ	SEX	SEX ₁ = เพศชาย
		SEX ₂ = เพศหญิง (กลุ่มอ้างอิง)
อายุ	AGE	AGE
สถานภาพสมรส	MAR	MAR ₁ = โสด
		MAR ₂ = หม้าย/หย่าร้าง
		MAR ₃ = สมรส (กลุ่มอ้างอิง)
ระดับการศึกษาสูงสุด	EDU	EDU ₁ = ตั้งแต่อนุปริญญาขึ้นไป
		EDU ₂ = มัธยมศึกษา – ก่อนอนุปริญญา
		EDU ₃ = ต่ำกว่ามัธยมศึกษา (กลุ่มอ้างอิง)
เขตที่อยู่อาศัย	ARE	ARE ₁ = ในเขตเทศบาล
		ARE ₂ = นอกเขตเทศบาล (กลุ่มอ้างอิง)
สุขภาพร่างกาย	HES	HES ₁ = สุขภาพดี
		HES ₂ = สุขภาพปานกลาง
		HES ₃ = สุขภาพไม่ดี (กลุ่มอ้างอิง)
ตัวแปรตาม		
ความมั่นคงทางการเงิน	FIN	FIN ₁ = มีความมั่นคงทางการเงิน
		FIN ₂ = ไม่มีความมั่นคงทางการเงิน

ผลการศึกษา

จากผลการศึกษาวิจัยพบว่าจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 44,179 ตัวอย่าง เป็นเพศชายจำนวน 19,191 คน คิดเป็นร้อยละ 43.4 และเป็นเพศหญิงจำนวน 24,988 คน คิดเป็นร้อยละ 56.6 มีอายุระหว่าง 60-107 ปี ส่วนใหญ่ไม่มีความมั่นคงทางการเงิน จำนวน 34,899 คน คิดเป็นร้อยละ 79 โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยด้านประชากร ปัจจัยด้านสุขภาพ และปัจจัยด้านเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่าง

ชื่อตัวแปร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ปัจจัยด้านประชากร		
เพศ		
เพศชาย	19,191	43.4
เพศหญิง	24,988	56.6
สถานภาพสมรส		
โสด	2,186	5.0
หม้าย/หย่าร้าง	14,502	32.8
สมรส	27,491	62.2
ระดับการศึกษาสูงสุด		
ตั้งแต่อนุปริญญาขึ้นไป	3,334	7.5
มัธยมศึกษา – ก่อนอนุปริญญา	4,438	10.0
ต่ำกว่ามัธยมศึกษา	36,407	82.4
เขตที่อยู่อาศัย		
ในเขตเทศบาล	23,496	53.2
นอกเขตเทศบาล	20,683	46.8
ปัจจัยด้านสุขภาพ		
สุขภาพร่างกาย		
สุขภาพดี	20,665	46.8
สุขภาพปานกลาง	18,375	41.6
สุขภาพไม่ดี	5,139	11.6
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ		
ความพึงพอใจในภาวะการเงินของตนเอง		
พึงพอใจ	34,733	78.6
ไม่พึงพอใจ	9,446	21.4
ความมั่นคงทางการเงิน		
มีความมั่นคงทางการเงิน	9,280	21.0
ไม่มีความมั่นคงทางการเงิน	34,899	79.0

จากตารางที่ 3 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสคิดเป็นร้อยละ 62.2 โดยอาศัยอยู่ในเขตเทศบาล ร้อยละ 53.2 ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลโดยคิดเป็นร้อยละ 46.8 ส่วนใหญ่มีสุขภาพดีคิดเป็นร้อยละ 46.8 และมีความพึงพอใจในภาวะการเงินของตนเองคิดเป็นร้อยละ 78.6

ตารางที่ 4 การทดสอบความเหมาะสมสัมประสิทธิ์ของสมการในรูปของค่าสถิติ Chi-square

	Chi-square	df	Sig.
Step	10257.992	10	0.000*
Block	10257.992	10	0.000*
Model	10257.992	10	0.000*

หมายเหตุ: * หมายถึงมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 99.5%

การทดสอบความเหมาะสมสัมประสิทธิ์ของสมการเป็นการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์การถอยถอยโลจิสติกในรูปของค่าสถิติ Chi-square โดยมีด้วยกัน 3 ค่า ได้แก่ Step, Block และ Model ถ้าพบว่าค่าสถิติ Chi-square ใน Step, Block และ Model มีค่าเท่ากันทั้ง 3 ค่า และมีนัยสำคัญทางสถิติแสดงว่าตัวแปรทำนายที่เพิ่มเข้าไปในสมการนั้นมีความเหมาะสม ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4 พบว่าค่าสถิติ Chi-square โดยมีด้วยกัน 3 ค่า ได้แก่ Step, Block และ Model มีค่าเท่ากันคือ 10257.992 และมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าตัวแปรทำนายที่เพิ่มเข้าไปในสมการนั้นมีความเหมาะสม

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์สมการการถอยถอยโลจิสติกของปัจจัยต่าง ๆ กับความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุในประเทศไทย

ตัวแปรอิสระ	มั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุในประเทศไทย						
	B	Std.Error	Wald	Sig.	Exp(B)	99.5% C.I. for EXP(B)	
						Lower	Upper
ค่าคงที่	2.086	0.152	189.135	<0.001**	8.056		
AGE	-0.046	0.002	456.565	<0.001**	0.955	0.949	0.961
SEX ₁	0.534	0.029	345.831	<0.001**	1.706	1.574	1.850
MAR ₁	-0.376	0.065	33.820	<0.001**	0.687	0.573	0.823
MAR ₂	-0.224	0.034	43.310	<0.001**	0.800	0.727	0.880
MAR ₃ (กลุ่มอ้างอิง)			66.811	<0.001**			
EDU ₁	2.845	0.047	3621.157	<0.001**	17.193	15.057	19.633

ตัวแปรอิสระ	มั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุในประเทศไทย						
	B	Std.Error	Wald	Sig.	Exp(B)	99.5% C.I. for EXP(B)	
						Lower	Upper
EDU ₂	1.342	0.036	1381.142	<0.001**	3.827	3.458	4.235
EDU ₃ (กลุ่มอ้างอิง)			4334.675	<0.001**			
ARE ₁	0.238	0.028	71.586	<0.001**	1.269	1.173	1.373
ARE ₂ (กลุ่มอ้างอิง)				<0.001**			
HES ₁	0.697	0.060	133.207	<0.001**	2.008	1.695	2.380
HES ₂	0.347	0.061	32.513	<0.001**	1.415	1.193	1.679
HES ₃ (กลุ่มอ้างอิง)			222.521	<0.001**			
INS ₁	1.058	0.044	587.301	<0.001**	2.880	2.548	3.256
INS ₂ (กลุ่มอ้างอิง)				<0.001**			

หมายเหตุ: * หมายถึงมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 99.5%

ตารางที่ 6 การทดสอบความความน่าเชื่อถือได้ของแบบจำลอง

Observed		Predicted		
		FNS		Percentage Correct
		1	2	
FIN	1	5758	3522	38.0
	2	33448	1451	95.8
Overall Percentage				83.7

จากตารางที่ 5 และตารางที่ 6 ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าผลการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกส์ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุในประเทศไทยกับปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านสุขภาพ และปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ โดยมีค่าเปอร์เซ็นต์รวมของการพยากรณ์ถูกต้องร้อยละ 83.7 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านสุขภาพ และปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ของผู้สูงอายุ สามารถอธิบายความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุในประเทศไทยได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 ปัจจัยความพึงพอใจในภาวะการเงินของตนเองที่มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุในประเทศไทย โดยผู้สูงอายุที่มีความพึงพอใจในภาวะการเงินของตนเองจะมีความมั่นคงทางการเงินเพิ่มขึ้น 2.88 เท่าเมื่อเทียบกับผู้สูงอายุที่ไม่มีความพึงพอใจในภาวะการเงินของตนเอง

สรุปผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านสุขภาพ และปัจจัยด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุในประเทศไทย มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุในประเทศไทย โดยผู้สูงอายุในประเทศไทยในทุก ๆ ปีที่มีอายุเพิ่มมากขึ้นจะมีความมั่นคงทางการเงินลดลง 0.995 เท่า ผู้สูงอายุเพศชายจะมีความมั่นคงทางการเงินมากกว่าผู้สูงอายุเพศหญิง 1.706 เท่า ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพโสดและผู้สูงอายุที่มีสถานภาพเป็นหม้าย/หย่าร้าง มีโอกาสที่จะมีความมั่นคงทางการเงินลดลงเมื่อเทียบกับผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสร้อยละ 31.30 และร้อยละ 20.00 ตามลำดับ ผู้สูงอายุที่มีระดับการตั้งแต่อนุปริญญาขึ้นไปและผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษา – ก่อนอนุปริญญาจะมีความมั่นคงทางการเงินมากกว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษาอยู่ 17.193 เท่า และ 3.827 เท่าตามลำดับ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีความมั่นคงทางการเงินมากกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล 1.269 เท่า ผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดี และผู้สูงอายุที่มีสุขภาพปานกลางมีความมั่นคงทางการเงินมากกว่าผู้สูงอายุที่มีสุขภาพไม่ดี 2.008 เท่าและ 1.451 เท่าตามลำดับ และผู้สูงอายุที่มีความพึงพอใจในภาวะการเงินของตนเองมีความมั่นคงทางการเงินมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีความพึงพอใจในภาวะการเงินของตนเอง 2.88 เท่า

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่าในช่วงระหว่างการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผู้สูงอายุในประเทศไทยที่มีความพึงพอใจในภาวะการเงินของตนเองมีความมั่นคงทางการเงินมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีความพึงพอใจในภาวะการเงินของตนเอง เนื่องจากผู้ที่มีความพึงพอใจในภาวะการเงินของตนเองอาจจะเป็นผู้ที่มีจำนวนเงินที่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน หรือเป็นผู้ที่มีเงินเหลือสำหรับเก็บออมไว้ใช้เมื่อจำเป็น โดยสอดคล้องกันกับผลการศึกษาของ Sirinya Phulkerd et al. (2023) ได้ทำการศึกษาเรื่อง Life Satisfaction Before and During COVID-19 Pandemic in Thailand โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในชีวิตของประชากรไทยในช่วงเวลาก่อนและระหว่างการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผลการศึกษาพบว่าประชากรไทยกลุ่มที่มีการสูญเสียรายได้หรือตกงานในช่วงเวลาดังกล่าวจะมีความพึงพอใจในชีวิตลดลงร้อยละ 12 โดยประมาณ เมื่อเปรียบเทียบกับระหว่างช่วงเวลาก่อนการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เนื่องจากรายได้ หรือเงินนั้นถือเป็นปัจจัยที่สำคัญในการดำรงชีวิตประจำวันของประชากรไทย

โดยผลการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาที่สูงขึ้นจะมีโอกาสมีความมั่นคงทางการเงินมากกว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่าทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาที่สูงกว่าจะมีความรู้และความเข้าใจในการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่การใช้ชีวิตในช่วงสูงอายุหรือช่วงหลังการเกษียณที่มากกว่า จึงส่งผลให้มีความพร้อมในด้านของการเงินและด้านสุขภาพที่สูงกว่า ดังนั้นจึงควรมีการจัดการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้เข้าถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถนำความรู้ ความสามารถ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตหรือไปปรับใช้ในการทำงานเพื่อหารายได้ในการดำรงชีวิต

ประจำวัน สอดคล้องกันกับผลการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ของกิจปพน ศรีธานี (2560) ที่ได้ทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุที่อาศัยในจังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาที่สูงขึ้น จะมีคะแนนคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่า โดยคาดการณ์ว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาที่สูงกว่าจะมีความรู้และความเข้าใจในการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่การใช้ชีวิตในช่วงสูงอายุหรือช่วงหลังการเกษียณที่มากกว่า ทำให้มีความพร้อมในด้านของการเงินและสุขภาพที่สูงกว่า จึงควรมีการจัดการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้เข้าถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต และมีกิจกรรมเพื่อดูแลและส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุให้เหมาะสมกับแต่ละช่วงวัยเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ดีขึ้น

ในขณะที่เดียวกันพบว่าผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีจะมีโอกาสมีความมั่นคงทางการเงินมากกว่าผู้สูงอายุที่มีสุขภาพไม่ดีทั้งนี้เนื่องจากผู้สูงอายุที่มีสุขภาพไม่ดีอาจจะต้องนำเงินที่สำหรับไว้ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันมาใช้จ่ายเป็นค่ารักษาพยาบาล หรือค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เพื่อดูแลรักษาสุขภาพของตนเอง นอกจากนี้ในกลุ่มของผู้สูงอายุที่ยังคงทำงานอยู่การที่ผู้สูงอายุมีปัญหาด้านสุขภาพอาจจะส่งผลกระทบต่อความสามารถในการทำงานเพื่อหารายได้ในผู้สูงอายุ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้สูงอายุอาจจะมีรายได้จากการทำงานที่ลดลง จึงมีจำนวนเงินเพื่อนำมาใช้ดำรงชีวิตประจำวันลดลง สอดคล้องกันกับผลการศึกษา เรื่อง The Impact of Health Factors on Financial Security among the Thai Elderly: in 2002 and 2007 ของ Anlaya Smuseneeto and Kusol Soonthornhadda (2011) ที่ได้ชี้ให้เห็นความยากจนเทียบกับข้อมูลรายได้เฉลี่ยต่อปีที่กลุ่มตัวอย่างได้รับเป็นเกณฑ์ในการวัดความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุปี พ.ศ. 2545 และปี พ.ศ. 2550 โดยพบว่าสุขภาพของผู้สูงอายุส่งผลต่อความมั่นคงทางการเงิน กล่าวคือหากผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ไม่ดี ก็จะมีความมั่นคงทางการเงินที่ลดลง และสอดคล้องกันกับผลการศึกษาของ Katekaew Seangpraw et al. (2019) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง Predictors of Quality of Life of the Rural Older Adults in Northern Thailand โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจปัจจัยทางสังคมและประชากรที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบททางภาคเหนือของประเทศไทย โดยการสำรวจข้อมูลจากประชาชนผู้สูงอายุในจังหวัดพะเยาผลการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุที่มีการรับรู้ภาวะสุขภาพที่ดีจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามไปด้วย เนื่องจากผู้สูงอายุที่มีสุขภาพไม่ดีอาจจะต้องมีการใช้จ่ายเงินเพื่อดูแลรักษาสุขภาพของตนเอง หรืออาจจะส่งผลกระทบต่อความสามารถในการทำงานเพื่อหารายได้ในผู้สูงอายุบางกลุ่มที่ยังคงทำงานอยู่

และจากการศึกษาค้นคว้านี้ที่พบว่าในช่วงระหว่างการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ปัจจัยความพึงพอใจในภาวะการเงินของตนเองของผู้สูงอายุในประเทศไทยมีความสัมพันธ์กับความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุที่มีความพึงพอใจในภาวะการเงินของตนเองจะมีความมั่นคงทางการเงินเพิ่มมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับผู้สูงอายุที่ไม่มีความพึงพอใจในภาวะการเงินของตนเอง และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Worawet Suwanrada (2008) ที่พบว่าผู้สูงอายุบางส่วนที่ไม่มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตและ/หรือฐานะการเงิน โดยผู้สูงอายุยังคงต้องพึ่งพาการสนับสนุนจากครอบครัวในวัยชราซึ่งรายได้หลักของผู้สูงอายุคือเงินช่วยเหลือจากบุตร รองลงมาคือรายได้จากการทำงาน เงินช่วยเหลือจากคู่สมรส เงินบำนาญหรือเงินออม และรายได้จากเงินออมหรือทรัพย์สิน ตามลำดับ และสอดคล้องกับผลการศึกษาวัลยา ตูพานิช และคณะ (2562) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในเขตเมือง เพื่อตรวจสอบสถานการณ์สุขภาพกาย จิต สังคม และความต้องการของผู้สูงอายุในเขตเมืองของกรุงเทพมหานคร โดยผลการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุใน

เขตเมืองมีความต้องการให้มีการสนับสนุนและส่งเสริมในด้านของการประกอบอาชีพ เพื่อให้มีรายได้จากการทำงาน และมีความต้องการให้รัฐบาลพิจารณาปรับเปลี่ยนยังชีพผู้สูงอายุ เพื่อให้มีรายได้สำหรับนำมาใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันที่มากขึ้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาสรุปได้ว่าในช่วงระหว่างการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ปัจจัยความพึงพอใจในภาวะการเงินของตนเองของผู้สูงอายุในประเทศไทยมีความสัมพันธ์กับความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุ เพื่อเพิ่มความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุในประเทศไทย ภาครัฐ และ/หรือ หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรมีการดำเนินนโยบายเพื่อให้ความรู้และส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เช่น การออม การเก็บสะสมความมั่งคั่งทางทรัพย์สินเพื่อไว้สำหรับใช้จ่ายหลังจากเกษียณจากทำงาน นอกจากนี้ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการสนับสนุนส่งเสริมการจ้างงานที่เหมาะสมให้กับผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีรายได้ที่จะนำมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ตลอดจนควรมีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้เข้าถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต และมีกิจกรรมเพื่อดูแลและส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุให้เหมาะสมกับแต่ละช่วงวัยเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ดีขึ้น ทั้งนี้การที่จะเพิ่มความมั่นคงทางการเงินให้กับผู้สูงอายุอาจจะทำได้ยาก เนื่องจากข้อจำกัดต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่นการเพิ่มอัตราจ้างงานให้กับผู้สูงอายุ ที่ถึงแม้ว่าจะสามารถเพิ่มรายได้ให้กับผู้สูงอายุแต่ก็จะมีข้อจำกัดด้านสุขภาพของผู้สูงอายุที่อาจจะไม่สามารถทำงานบางประเภทได้ ดังนั้นในการดำเนินการเพื่อเพิ่มความมั่นคงทางการเงินให้กับผู้สูงอายุในประเทศไทยจึงควรดำเนินการเชิงป้องกันไปควบคู่กัน โดยภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการดำเนินนโยบายเพื่อให้ความรู้และส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ เช่นการออม การเก็บสะสมความมั่งคั่งทางทรัพย์สินเพื่อไว้สำหรับใช้จ่ายหลังจากเกษียณจากทำงาน

โดยจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปข้อเสนอแนะได้ดังนี้

1. เนื่องจากงานวิจัยครั้งนี้จัดทำโดยการใช้ข้อมูลทุติยภูมิ จึงอาจทำให้ขาดความสมบูรณ์ของข้อมูลไปในบางมิติ ดังนั้นในการทำวิจัยครั้งต่อไปอาจดำเนินการรวบรวมข้อมูลด้วยการจัดทำแบบสอบถามด้วยตนเอง เพื่อให้ได้หัวข้อของข้อมูลที่มีความเหมาะสมกับงานวิจัยมากขึ้น
2. เนื่องจากงานวิจัยครั้งนี้ใช้รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคภาคเอกชน เฉลี่ยต่อคนของประเทศไทยมาเป็นเกณฑ์ในการคัดเข้ากลุ่มประชากรตัวอย่างในบริบทของความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุในประเทศ จึงอาจทำให้เกิดความไม่สมบูรณ์หรือไม่อาจสะท้อนถึงความมั่นคงทางการเงินที่แท้จริงของผู้สูงอายุในประเทศไทยได้ ดังนั้นในงานวิจัยครั้งต่อไปอาจจะดำเนินการด้วยการใช้ข้อมูลอื่น ๆ มาเป็นเกณฑ์ในการกำหนดความมั่นคงทางการเงินของผู้สูงอายุในประเทศไทย

รายการอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2564). รายงานผลการทบทวนสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และมาตรการควบคุมป้องกันในระดับโลก และในประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2564, จาก <http://www.thaincd.com/2016/media-detail.php?id=14186&tid=&gid=1-015-005>
- กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ. (2563). ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางประชากรในประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 5 มกราคม 2566, จาก <https://thailand.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/demographic%20thai.pdf>
- กิจปพน ศรีธานี. (2560). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง. วารสารวิชาการสาธารณสุข, 26(4), 690-701.
- เฉลิมพล แจ่มจันทร์ และ สุภรต์ จรัสสิทธิ์. (2564). สถานการณ์และแนวโน้มสภาพการทำงานของผู้สูงอายุไทย: การวิเคราะห์จากข้อมูลการสำรวจระดับประเทศ (รายงานวิจัย). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล, สถาบันวิจัยประชากรและสังคม.
- ปิยะพร มุ่งวัฒนา. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อการเตรียมความพร้อมทางด้านเศรษฐกิจของแรงงานนอกระบบในการเข้าสู่วัยสูงอายุ. วารสารวิจัยสังคม, 41(1), 217-234.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2563). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2562. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล, สถาบันวิจัยประชากรและสังคม.
- รติพร ถึงฝั่ง และ รัชพันธุ์ เขยจิตร. (2558). ความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคมกับความสุขของประชากร ในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารพัฒนาสังคมและยุทธศาสตร์การบริหาร, 17(1), 111-133.
- วัลยา ตูพานิช, สุธีกาญจน์ ไชยลาภ และ กิตติ ไชยลาภ. (2562). ปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในเขตเมือง. วชิรเวชสารและวารสารเวชศาสตร์เขตเมือง, 63(พิเศษ), 583-592.
- สถาบันเสริมศึกษาและทรัพยากรมนุษย์ สำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2561). รายงานฉบับสมบูรณ์ (Final Report) โครงการส่งเสริมการมีรายได้และการมีงานทำของผู้สูงอายุ ตามนโยบายประชารัฐเพื่อสังคม. สืบค้นเมื่อ 13 มิถุนายน 2566, จาก https://www.dop.go.th/download/knowledge/th1550211728-152_0.pdf
- สราวุธ ไพฑูรย์พงษ์. (2557). แรงงานผู้สูงอายุ. สืบค้นเมื่อ 13 มิถุนายน 2566, จาก <https://tdri.or.th/2014/01/srawooth-labour>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2564. สืบค้นเมื่อ 5 มกราคม 2566, จาก https://catalogapi.nso.go.th/api/doc/department/D12/D12_P01/D12_P01_43_2.pdf
- Ando, H., Pennee Kantavong, Matsukura, R., & Narong Kietkunwong. (2022). Aging in northeast Thai communities: Who are and will be supporting the aged? *Ageing International*, 48(2), 708-727.
- Anlaya Smuseneeto, & Kusol Soonthorndhada. (2011). Economic security among the Thai elderly in 2002 and 2007: Changes and determinants. *Sri Lanka Journal of Population Studies*. 12(13). 101-114.

- Anlaya Smuseneeto, & Kusol Soonthorndhada. (2011). The impact of health factors on financial security among the Thai elderly: In 2002 and 2007. *Journal of Health Research*, 25(1), 11-14.
- Buraskorn Torut. (2018) Impact of living arrangement on well-being of Thai rural elders. *Journal of Education and Social Sciences*, 11(1), 28-33.
- Jayawardhana, T., Anuththara, S., Nimnadi, T., Karadanaarachchi, R., Jayathilaka, R., & Galappaththi, K. (2023). Asian ageing: The relationship between the elderly population and economic growth in the Asian context. *PLoS One*, 18(4). Doi: 10.1371/journal.pone.0284895
- Katekaw Seangpraw, Nop Thodsama Ratanasiripong, & Paul Ratanasiripong. (2019). Predictors of quality of life of the rural older adults in Northern Thailand. *Journal of Health Research*, 33(6), 450-459.
- Pit, S., Fisk, M., Freihaut, W., Akintunde, F., Aloko, B., Berge, B., . . . Yap, J. C. H. (2021). COVID-19 and the ageing workforce: Global perspectives on needs and solutions across 15 countries. *International Journal for Equity in Health*, 20, DOI: org/10.1186/s12939-021-01552-w
- Piyakorn Whangmahaporn, Phongsak Simmonds, & Benya Whangmahaporn. (2018). Factors affecting quality of life of the elderly in Thailand. *Asian Political Science Review*, 2(2), 79-87.
- Ratana Somrongthong, Sunanta Wongchalee, Chandrika Ramakrishnan, Donnapa Hongthong, Koravarn Yodmai, & Nualnong Wongtongkam. (2017). Influence of socioeconomic factors on daily life activities and quality of life of Thai elderly. *Journal of Public Health Research*, 6(1), 49-55.
- Sarmah, M., & Das, B. (2017). Socio-economic condition and social support among the ageing Tiwas of Assam. In *Elderly Care in India* (pp. 117-131). Singapore: Springer.
- Sirinya Phulkerd, Sasinee Thapsuwan, Rossarin Soottipong Gray, Aphichat Chamratrithirong, Umaporn Pattaravanich, Chantana Ungchusak, & Pairoj Saonuam. (2023). Life satisfaction before and during Covid-19 pandemic in Thailand. *International Journal of Public Health*, 68, DOI: 10.3389/ijph.2023.1605483.eCollection 2023
- Teeranut Hamirattisai, & Sararud Vuthiarpa. (2020). The perception of independent living among Thai older adults. *Ageing International*, 45(2), 181-190.
- The World Bank. (n.d.). *Thailand economic monitor-June 2016: Aging society and economy*. Retrieved January 6, 2023, from <https://www.worldbank.org/en/country/thailand/publication/thailand-economic-monitor-june-2016-aging-society-and-economy>
- United Nations Department of Economic Social Affairs. (2020). *World Population Ageing 2020: Highlights*. Retrieved January 6, 2023, from https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/files/documents/2020/Sep/un_pop_2020_pf_ageing_10_key_messages.pdf

Worawet Suwanrada. (2008). Poverty and financial security of the elderly in Thailand. *Ageing International*, 33, 50-61.